

A-medi MANAGEMENT

Ako efektívne napísať kazuistiku: tipy a triky

Juraj Dúbrava

+ jazykový slovníček (doplnené vydanie)

Eva Flonteková

Ako efektívne napísať kazuistiku: tipy a triky

Juraj Dúbrava

Kazuistiky sú možno najstaršou formou medicínskej literatúry a datujú sa až do obdobia 2. milénia pred naším letopočtom[1]. Považujú sa však za najnižšie postavený útvar v hierarchii medicínskej literatúry. Na vrchole pyramídy stoja randomizované klinické štúdie a pod nimi sú v zostupnom poradí metaanalýzy, systematické prehľady, prospektívne štúdie, observačné štúdie, prípadové kontrolované štúdie (case-control studies) a série kazuistík[2]. Dôvodom postavenia kazuistík je fakt, že sú len zriedka citované, čím znižujú impact faktor časopisu[3]. Mnohé časopisy preto kazustiky vôbec nepublikujú.

Na druhej strane, kazuistiky sú veľmi obľúbeným a čítaným žánrom, lebo sú najbližšie ku každodennej praxi, ponúkajú rýchle „know-how" a v neposlednom rade sú krátke a ľahko pochopiteľné. Preto existujú aj časopisy, zamerané buď výlučne alebo dominantne na prezentáciu kazuistík (zoznam vybraných časopisov s impact faktorom, zameraných na kazuistiky, pozri napr. www.omicsonline.org/case-report-journals-conferences-list.php). Tieto periodiká sú v troch mutáciách: len printová, len online a printová plus online.

Validita kazuistiky závisí rovnakým dielom od toho, čo opisuje a ako dobre je napísaná[4]. Napísať atraktívnu kazuistiku vôbec nie je ľahké. Do krátkeho textu treba vtesnať množstvo informácií, týkajúcich sa samotného prípadu, ale aj literárneho prehľadu, získať kvalitnú obrazovú dokumentáciu, resp. videodokumentáciu, a najmä „čo najlepšie predať kazuistiku". Kazuistiky pritom píšu najmä mladší lekári, pre ktorých ide často o prvé vlastné literárne skúsenosti.

Cieľom tohto materiálu je poskytnúť základné informácie, ako efektívne napísať kazuistiku.

Typy kazuistík

Podľa obsahu a formátu existuje viacero typov kazuistík. V rôznych časopisoch môžu mať parciálne odlišné názvy a formát. Najčastejšie formáty sú:

1. Kazuistika – je zameraná na nové nálezy alebo stratégie diagnosticko-terapeutického manažmentu, zriedkavé ochorenia, ale môže ísť aj o dobre napísané a dobre ilustrované bežné ochorenia (p. nižšie „Aký je dôvod na publikáciu kazuistiky?“).
2. Séria kazuistík – ide o malé série podobných prípadov alebo o prípady, z ktorých možno vyvodiť podobné závery.
3. Klinické prípady (Clinician cases) – nejde o kazuistiky, zamerané na konkrétny prípad, ale o výzvy, ktorým čelia klinickí lekári. Venujú sa konkrétnemu diagnostickému alebo terapeutickému problému.
4. Flashlights – ide o čoraz obľúbenejšie kazuistické „miniatúry“, zamerané na atraktívnu a ilustratívnu obrazovú dokumentáciu (napr. fyzikálne nálezy, EKG, zobrazovacia diagnostika, histopatológia). Miniatúra pozostáva z jedného obrázku a sprievodného textu. Obrázok je obvykle fúziou viacerých menších obrázkov. Text je veľmi stručný, zvyčajne do 250 slov, bez literatúry. Flashlight má rozsah menší ako 1 časopisecká strana.
5. ECG challenge (alebo analogické formáty pre rôzne diagnostické metodiky) – ide o jeden zaujímavý záznam EKG, ktorého interpretácia je výzvou. K obrázku je pripojený veľmi krátky text (napr. do 200 slov) a 1–3 otázky, týkajúce sa interpretácie a manažmentu, s viacerými možnými odpoveďami.
6. Images – ide o excelentnú obrazovú dokumentáciu zriedkavých alebo aj bežných ochorení. Zvyčajne ide o nálezy zobrazovacích metodík (ultrasonografia, CT, MR) alebo histopatologické nálezy.
7. Grand round – tento formát prezentuje kazuistiky multidisciplinárneho významu. Ide o prípady, na diagnostike a liečbe ktorých sa podieľali klinickí lekári viacerých špecializácií.
8. Showcase – týkajú sa aktuálnych odporúčaní alebo tzv. position statements. Môže ísť o prípady, dokumentujúce potrebu zmien v týchto materiáloch alebo týkajúce sa „sivých zón neistoty“ v diagnostike a liečbe. Na rozdiel od predchádzajúcich formátov ide zväčša o hypotetické prípady, pretože najdôležitejšou časťou článku je diskusia.

V časopisoch s impact faktorom sa takmer štandardne vyžadujú okrem samotnej kazuistiky aj prílohy, ktoré kazuistiku rozširujú, ale sú dostupné len online cez webovú stránku časopisu. Ide najmä o slide set, suplementy a podcasty.

Slide set má formu prezentácie typu Power Point. Cieľom je diseminovať kazuistiku medzi čo najširšie auditórium. V kondenzovanej podobe zhŕňa celú kazuistiku, avšak je neprípustné na diapozitívy kopírovať state textu. Rozsah býva do 10 diapozitívov. Na každom diapozitíve sa odporúča 3–5 odrážok, v každej cca do 10 slov. Treba sa vyhnúť rozsiahlejšiemu textu. Fokus má byť v kvalitnej obrazovej dokumentácii. Na záver treba uviesť 3–4 „learning points".

Suplementy sú vo forme obrázkov, tabuliek alebo videodokumentácie. Sú to materiály, ktoré majú dodatočnú informatívnu hodnotu, ale kvôli rozsahu článku ich nemožno uviesť v texte.

Podcast môže mať formu interview medzi autorom a editorom. Podcasty sa neuvádzajú pri všetkých kazuistikách, ale len podľa výberu editora. Sú tak ocenením zvlášť významnej kazuistiky.

CARE guidelines

V súčasnej medicínskej praxi je veľká väčšina diagnostických a terapeutických postupov pokrytá odporúčaniami veľkých mienkotvorných odborných spoločností. Aj na prípravu kazuistík existujú tzv. CARE (CAse REports) guidelines[5]. Renomované časopisy zvyčajne požadujú vyplnenie tzv. CARE Checklistu, ktorý je nutnou podmienkou na prijatie práce na recenzné konanie **(tabuľka 1)**.

Aký je dôvod na publikáciu kazuistiky a má reálnu šancu na akceptáciu?

Kvalitné spracovanie kazuistiky je časovo a mentálne náročné. Preto treba dopredu zvážiť, či má reálnu šancu na akceptáciu. Predtým, ako začneme písať, mali by sme sa presvedčiť, že prezentácia daného prípadu je oprávnená. Existuje niekoľko dôvodov, prečo publikovať kazuistiku[2,5-8]:

1. veľmi zriedkavá diagnóza, resp. v extrémne zriedkavých prípadoch nová diagnostická entita,
2. nová, zriedkavá, prekvapivá alebo atypická manifestácia bežného ochorenia, neočakávaná asociácia medzi symptómami a diagnózou, neočakávaný zvrat prípadu,
3. unikátne nálezy diagnostických testov alebo zobrazovacích modalít,

Tabuľka 1. CARE checklist[5]

Téma	Položka	Popis položky	Potvrdenie autora	Potvrdenie recenzenta
Názov	1	Názov musí obsahovať zameranie kazuistiky		
Kľúčové slová	2	4–7 kľúčových slov		
Abstrakt	3a	Východisko: aký je prínos kazuistiky k doterajšej literatúre		
	3b	Súhrn kazuistiky (1 odsek): hlavné symptómy, diagnózy, intervencie a ich efekt		
	3c	Záver: hlavné „learning points“ do praxe		
Úvod	4	Prečo sa prípad publikuje a ako prispieva k zdravotnému manažmentu		
Timeline	5	Chronológia relevantných informácií (tabuľka alebo obrázok)		
Anamnéza	6a	Anonymizované demografické a iné špecifické údaje o pacientovi		
	6b	Hlavné symptómy		
	6c	Relevantná anamnéza (vrátane intervencií a ich efektu)		
Fyzikálne vyšetrenie	7	Relevantné nálezy fyzikálnych vyšetrení		
Diagnostika	8a	Diagnostika (laboratórne vyšetrenia, zobrazovacie metódy)		
	8b	Diagnostický záver (zvážiť tabuľky/obrázky)		
	8c	Diferenciálna diagnostika, diagnostické výzvy		
	8d	Prognostické charakteristiky (napr. *staging* v onkológii) – ak je to vhodné		
Liečba	9a	Typy liečby (farmakoterapia, chirurgia)		
	9b	Aplikácia liečby (dávky, cesty podania, trvanie)		
	9c	Zmeny liečby (s odôvodnením)		
	9d	Iná súbežná terapia		
Sledovanie a výsledky	10a	Výsledky podľa hodnotenia lekára a pacienta (ak je to vhodné)		
	10b	Dôležité následné diagnostické zhodnotenia		
	10c	Adherencia a tolerancia liečby		
	10d	Nežiaduce a neočakávané udalosti		
Diskusia	11a	Silné a slabé stránky postupu, vrátane citácií		
	11b	Záver a zdôvodnenie (vrátane možných príčin výsledkov)		
Pohľad pacienta	12	Pohľad pacienta na jeho prípad (ak je to vhodné)		
Informovaný súhlas	13	Časopis ho pravdepodobne bude vyžadovať pred publikáciou		
Iné	14	Súhlas Etickej komisie (ak je indikovaný alebo potrebný); poďakovanie; konflikt záujmov; finančná podpora		

4. dokumentácia nových alebo unikátnych diagnostických alebo terapeutických postupov,
5. nežiaduce alebo neočakávané efekty liečby,
6. chyby a omyly pri diagnostike a liečbe, zlyhanie liečby alebo nedostatočná efektivita terapie,
7. sivé oblasti diagnostiky a liečby, diagnostické a terapeutické kontroverzie alebo výzvy,
8. variácia anatomických štruktúr.

Ak nie je splnené ani jedno z uvedených kritérií, pravdepodobnosť akceptácie textu je nízka.

Začínajúci autori často považujú za najatraktívnejší dôvod na prezentáciu kazuistiky jej raritnosť. Je však málo pravdepodobné, že čitatelia budú niekedy manažovať takýto raritný, až exotický prípad. Viac sa možno naučiť z nezvyčajných aspektov bežných prípadov, ktoré prezentujú výzvy, resp. kontradikcie v diagnostike, manažmente, etike alebo prezentujú „pitfalls" (nástrahy), prípadne diagnostické a terapeutické omyly[7]. Edukačná hodnota kazuistiky je cennejšia ako extrémna rarita[2,4]. Nie je hanbou uviesť v kazuistike vlastné chyby.

Pred definitívnym odoslaním kazuistiky na publikáciu sa odporúča najmä začínajúcim autorom prezentovať prácu na lokálnej úrovni (napr. semináre pracoviska, celoústavné semináre). Možno tak získať cenné nápady, ako vylepšiť prácu.

Štruktúra kazuistiky

Rôzne časopisy môžu mať čiastočne odlišný formát kazuistík, ale vo všeobecnosti zahŕňajú:

- názov
- abstrakt
- úvod
- popis prípadu
- diskusiu
- záver (príp. „learning points")

Názov kazuistiky

Z hľadiska „predajnosti" ide o najdôležitejší bod, podľa ktorého sa čitateľ rozhodne, či vôbec bude text čítať. Názov musí byť stručný a jasný. Častým pokušením začínajúcich autorov je vsunúť do názvu, že ide o „unikátny prípad, raritný prípad, prvý prípad"[2,7]. Tieto formulácie vzbudzujú u editorov negatívny postoj a treba sa im vyhnúť[2]. Do názvu nepatria ani zbytočné slová „kazuistika, resp. prehľad literatúry", pretože vyplývajú zo samotnej povahy textu[2]. Názov článku treba voliť tak, aby ho čitatelia mohli ľahko nájsť vo vyhľadávačoch.

Abstrakt, grafický abstrakt

Abstrakt sumarizuje kazuistiku a koncízne zhŕňa „learning points". Nie je štruktúrovaný a je krátky, v rôznych časopisoch limitovaný na 100–200 slov. Má obsahovať 3 body: 1. východisko, 2. kľúčové body prípadu, 3. „take home messages" a odporúčanie pre prax[5].

Viaceré časopisy vyžadujú pri niektorých typoch kazuistík aj tzv. grafický abstrakt. Ide o schematický obrázok, ktorý jasne sumarizuje zameranie a zistenia práce. Vyžaduje sa napr. pri multidisciplinárnom formáte *Grand round*.

Úvod

V úvode treba stručne, avšak koncízne špecifikovať dôvod, prečo sa prípad publikuje – v čom je unikátny oproti doterajším publikáciám, aké prezentuje nové diagnostické a terapeutické postupy, resp. výzvy a ako prispieva k doterajšej literatúre. Ďalej sa stručne uvádzajú východiskové informácie o problematike.

Úvod je obmedzený na 2–3 krátke odseky. Musí vtiahnuť čitateľa do deja a presvedčiť ho, že článok sa oplatí čítať. Treba sa vyhnúť detailnejšej analýze literatúry – tá patrí do diskusie.

Úvod obvykle končí jednou vetou, opisujúcou hlavný stav, ktorému sa kazuistika venuje („V kazuistike opisujeme prípad…").

Popis prípadu

Kazuistiku treba písať chronologicky. Informácie sa uvádzajú v poradí anamnéza, fyzikálne vyšetrenie, laboratórna a zobrazovacia diagnostika, diferenciálna diagnostika, diagnostický záver, liečba (vrátane nežiaducich účinkov), efekt liečby, následné sledovanie. Ak je to relevantné, uvádza sa aj finálna diagnóza (napr. sekčná).

Viaceré časopisy vyžadujú ako samostatnú časť textu tzv. timeline (chronologický priebeh všetkého podstatného, čo sa udialo)[5]. *Timeline* treba spracovať ako tabuľku alebo obrázok.

Treba sa vyhnúť extenzívnemu zoznamu všetkých výsledkov a nálezov. Uvádzajú sa len vybrané výsledky, ktoré sú pre kazuistiku podstatné. Negatívne nálezy sa publikujú vtedy, ak sú nevyhnutné.

Do popisu prípadu nepatria žiadne osobné autorove interpretácie faktov a súvislostí. Tieto patria opäť do diskusie.

Samozrejmosťou je úplná anonymita pacienta. Akceptovateľné údaje sú vek, pohlavie, príležitostne aj rasa a profesia, ak je to podstatné. Z textu práce a ani dokumentácie nemožno identifikovať inciály pacienta, dátum narodenia, číslo hospitalizačného prípadu.

Obrazová dokumentácia

Hovorí sa, že jeden obrázok povie viac ako tisíc slov. Pri kazuistikách to rozhodne platí. Popis prípadu bez kvalitnej dokumentácie diagnostických nálezov a terapeutických postupov má veľmi slabú šancu na čitateľský úspech. Najpodstatnejšiu časť obrazovej dokumentácie treba vložiť do samotnej práce, zvyšok treba pripojiť ako suplementy. Dôsledne treba rešpektovať pokyny pre autorov (formát súborov, rozlíšenie). Nerešpektovanie môže byť dôvodom na zamietnutie bez recenzného konania, príp. neumožní ani *upload* súborov cez webovú stránku časopisu.

Diskusia

Diskusia je najdôležitejšia časť práce. Sumarizuje najdôležitejšie charakteristiky prípadu a porovnáva, v čom sa kazuistika líši od publikovanej literatúry, aktuálnych odporúčaní a aký má diagnostický/terapeutický prínos. Diskusia je tá časť kazuistiky, ktorá má presvedčiť editora/recenzentov, že práca je hodná publikácie[8].

Začiatok diskusie je rozvitím úvodu článku – fokusuje sa na to, čím je kazuistika pozoruhodná, nová, prínosná. Nasleduje stručný prehľad problematiky, publikovanej na tému hlavného aspektu práce. Chybou je snaha o extenzívny literárny prehľad. Cieľom diskusie nie je prezentovať všetky publikované informácie na danú tému, ale porovnať kľúčové fakty danej kazuistiky a doterajšej literatúry. Po prehľade problematiky treba prepojiť aktuálny prípad pacienta a doterajšie publikácie – autor má uviesť zhody/nezhody oproti doterajším stanoviskám k problému, príp. odlišnosti voči aktuálnym odporúčaniam.

Na záver diskusie treba uviesť všetky zásadné limitácie prípadu (slabé stránky) a ich význam, ale aj vyzdvihnúť silné stránky.

Niektoré časopisy uvádzajú v kazuistikách aj „perspektívu pacienta". Je to pohľad samotného pacienta na vlastný prípad. Ide o krátky text v rozsahu jedného odstavca. V niektorých časopisoch ide o opciu, v iných o povinnú súčasť textu.

Záver

V závere sa stručne prezentujú najdôležitejšie zistenia, ktoré z kazuistiky vyplývajú, a ich prínos do praxe. Treba mať na mysli, že hlavným prínosom kazuistiky má byť aplikovateľnosť v praxi. Text záveru nepresahuje jeden odstavec. V závere možno uviesť len tie zistenia, ktoré vyplývajú z prezentovaného prípadu. Možno navrhnúť aj témy súvisiaceho výskumu v budúcnosti. V závere nemožno citovať literatúru[5].

V niektorých časopisoch sa požadujú miesto záveru tzv. learning points, resp. *take home messages*. Uvádzajú sa formou veľmi krátkeho textu v 2–3 odrážkach, pričom každá má len 1–2 riadky. Cieľom je stručný odkaz, čo si má čitateľ z celého textu najviac zapamätať a aké sú odporúčania pre prax.

Literatúra

Základným kritériom je, že nejde o kvantitu, ale o kvalitu. V kazuistike sa nemá citovať veľký počet citácií, ale najrelevantnejšie z nich.

Formálna úprava textu

Pri zadávaní článku do zahraničného časopisu je nevyhnutnou požiadavkou profesionálny preklad textu do angličtiny. Zlá angličtina, gramatika alebo štýl môžu byť príčinou na priame zamietnutie článku editorom bez postúpenia práce na recenzné konanie. Tieto atribúty majú zásadný vplyv na prijatie článku.

Jeden z najčastejších formálnych problémov pri spracovaní textu je zlé spracovanie zoznamu literatúry, ktoré tak isto môže viesť k zamietnutiu práce. Väčšina časopisov používa tzv. Vancouver style.

Globálne treba zdôrazniť, že je nevyhnutné striktne dodržať všetky formálne náležitosti, vyžadované v pokynoch pre autorov konkrétneho časopisu.

Informovaný súhlas

CARE guidelines a renomované časopisy vyžadujú pri zadávaní rukopisu aj informovaný súhlas pacienta s publikáciou jeho prípadu. Považuje sa to za súčasť správnej medicínskej praxe. Preto odporúčame ešte predtým, ako autori začnú písať rukopis, aby získali tento súhlas. U väčšiny časopisov treba formulár súhlasu stiahnuť z jeho webovej stránky. Ak nie je možné z objektívnych príčin získať súhlas od pacienta, treba ho získať od najbližších príbuzných. Ak ho nemožno získať ani od príbuzných, kazuistiku možno publikovať len vtedy, ak je kompletne anonymizovaná[9].

Etická komisia

Kazuistiky sa zvyčajne týkajú jedného pacienta. Vtedy sa práca nepovažuje za výskum, a preto s vysokou pravdepodobnosťou nie je na publikáciu potrebný súhlas inštitucionálnej etickej komisie. Naopak, ak ide o dvoch a viac pacientov, práca sa klasifikuje ako séria kazuistík s potrebou súhlasu etickej komisie[5].

Desatoro pre prípravu kazuistiky

1. Sú splnené kritériá oprávnenosti na publikáciu?
2. Je rovnako dôležité, čo kazuistika opisuje a ako dobre je napísaná.
3. Zvoliť vhodný časopis a typ kazuistiky.
4. Dôsledne dodržať všetky formálne náležitosti podľa pokynov pre autorov.
5. Rešpektovať CARE guidelines a priložiť CARE checklist (ak sa vyžaduje).
6. Zvoliť atraktívny nadpis + koncízne formulovaný abstrakt.
7. Písať stručne a vylúčiť informačný balast.
8. Atraktívna obrazová dokumentácia je zásadná. Ak je to možné, priložiť aj dokumentáciu vo forme „Supplements“, príp. „Slide set“.
9. V diskusii uviesť, čím je kazuistika pozoruhodná, nová, prínosná oproti literatúre.
10. Formulovať learning points ako odporúčania pre prax (= čo si treba najviac zapamätať).

Adresa pre korešpondenciu:
MUDr. Juraj Dúbrava, PhD., FESC
Oddelenie neinvazívnej kardiológie
Nemocnica sv. Cyrila a Metoda
Antolská 11, 851 07 Bratislava
e-mail: dubrava@pe.unb.sk

Literatúra

1. Nissen T, Wynn R. The history of the case report: a selective review. JRSM Open 2014;5:2054270414523410.
2. Sun Z. Tips for writing a case report for the novice author. J Med Radiat Sci 2013; 60: 108-13.
3. Moss P. Whither the case report? J Infect 2008;57:93-4.
4. Camm CF. Writing an excellent case report: EHJ Case Reports, Case of the Year 2019. Eur Heart J 2020;41:1230-31.
5. Riley DS, Barber MS, Kienle GS, et al. 2017. CARE guidelines for case reports: explanation and elaboration document. J Clin Epidemiol 2017;89:218-34.
6. Vandenbroucke JP. In defense of case reports and case series. Ann Intern Med 2001;134:330-4.
7. https://www.bmj.com/company/bmj-resource-centre/bmj-case-reports-resources/bmj-case-reports-how-to-get-published/
8. [No authors listed] Guidelines To Writing A Clinical Case Report. Heart Views 2017;18:104-5.
9. https://academic.oup.com/ehjcr/pages/General_Instructions#Consent

Jazykový slovníček (doplnené vydanie)

Eva Flonteková

Skratky z kardiológie

AKS - akútny koronárny syndróm
AKP - aorto-koronárne premostenie
BMS -klasický stent bez farmakologicky účinnej látky
CAD - koronárna ateroskleróza **CTCA - CT** koronárna angiografia **CTO** - úplný chronický uzáver
DES - stent s naviazanou farmakologickou látkou, liekový stent
Elektívna PKI - PKI, ktorá je plánovaná a vykoná sa s odstupom času po diagnostickej koronarografii
HK - hlavný kmeň
IRA - tepna zodpovedná za vznik AKS
IM - infarkt myokardu
ISR - restenóza v stente
IVUS - intravaskulárny ultrazvuk **Inch** - palec, cól, 1 inch= 2,54 cm ĽK - ľavá komora
MACE - nežiaduce príhody po terapeutickej intervencii, väčšinou ide o združený ukazovateľ, ktorý v sebe zahŕňa úmrtie, nefatálny infarkt myokardu a potrebu TVR
MRI -zobrazovanie magnetickou rezonanciou
NSTEMI - infarkt myokardu bez elevácie ST segmentu
No-kompliantné balónikové katétre - nepoddajné balónikové katétre, ktoré ani pri vyšších tlakoch nezväčšujú svoj cieľový diameter (väčšinou sa používajú polopoddajné)
OTW balónikový katéter - katéter s 2 lúmenmi v celom priebehu, jeden určený na na- fukovanie balónika, druhý na vodič, over-the wire. Pri bežných PKI sa používa monorail katéter, kde kanálik pre vodič prechádza len distálnou časťou balónikového katétra.
OCT - optická koherenčná tomografia
POBA - angioplastika len s použitím balónikového dilatačného katétra
PKI - perkutánna koronárna intervencia
PKA - pravá koronárna artéria
PTFE - polytetrafluoroethylén (teflón)
STEMI - infarkt myokardu s eleváciou ST
TIMI klasifikácia -hodnotenie účinnosti spriechodnenia koronárnej tepny po podaní fibrinolytika
TVR - potreba opätovnej revaskularizácie na tepne, na ktorej sa predtým urobila revaskularizácia
TLR - potreba opätovnej revaskularizácie v mieste, kde sa predtým vykonala PKI
UA - nestabilná angína

A

Agonista/agonisty

Agonista - činiteľ pôsobiaci rovnako ako iný činiteľ (napr. sval, liek, opak antagonista). V množnom čísle má tvar **agonisty**, podobne ako **antagonisty, blokátory, inhibítory**. Ide o neživotné podstatné mená, ktoré majú v množnom čísle formu (tie) **blokátory, agonisty, antagonisty**. Napríklad patrí medzi selektívne blokátory, agonisty, antagonisty.

Alergiológ/ alergológ

Vedný odbor, ktorý sa zaoberá príčinami alergie, je **alergiológia**. Odvodzovacím základom v prípade slova alergia je alergi-, nie alerg-. Teda správne je alergia – **alergiológia,** epidémia – epidemiológia, potom aj odborník v alergiológii je **alergiológ**, nie alergológ.

Anestézia/anestéziológia

Anestézia znamená miestne alebo povrchové znecitlivenie organizmu. Robiť telo necitlivým pomocou anestetík pri chirurgických zákrokoch, sa označuje pojmom **anestetizovať**, napríklad pacienta, ale aj **anestézovať**. Človek, ktorý to robí, je **anestéziológ (anestéziologička)** - odborník v anestéziológii.
Od podstatného mena anestézia, napr. lokálna **anestézia**, utvoríme správnu podobu prídavného mena **anestetický**, čo znamená znecitlivujúci, umŕtvujúci. Od podstatného mena **anestéziológia**, ktoré označuje vedný odbor zaoberajúci sa anestéziou, znecitlivením, utvoríme správny tvar prídavného mena **anestéziologický**, ktorý sa týka anestéziológie, vedného odboru.

Angína pektoris/angina pectoris

Výraz **angína pektoris** vo význame bolestivá forma srdcovej choroby zavinenej nedostatočným prekrvením srdcového svalu (ischemickej choroby srdca) sa v medicíne používa v tejto latinskej podobe, prípadne v slovenskej podobe **ischemická choroba srdca s bolesťou, srdcová angína**, ale aj v prepisovanej podobe angína pektoris. V texte sa odporúča skloňovať len prvú časť týchto zložených výrazov. Znamená to, že správne by sme mali používať: **pacient s angínou pektoris (anginou pectoris).**

Antihypertenzný/antihypertenzívny

Antihypertenzný znamená napr. liečbu na zníženie krvného tlaku. Liek proti vysokému tlaku krvi je **antihypertenzívum**.
Prídavné meno **hypertenzný** a **antihypertenzný** je odvodené od pojmu **hypertenzia** (antihypertenzia), a nie od slova antihypertenzívum (hypertenzívum).

Artérioskleróza/ateroskleróza

Artérioskleróza - cievna choroba prejavujúca sa stratou pružnosti ciev v dôsledku patologického zhrubnutia a zvápenatenia cievnej steny, kôrnatenie tepien. Ide o skupinový názov pre organické choroby artérií, pri ktorých cievna stena tvrdne a hrubne. Patrí sem ateroskleróza, arterioloskleróza, Mönckebergova medioskleróza a diabetická angiopatia. **Ateroskleróza** - druh artériosklerózy, pri ktorom sa v aorte alebo v elastických artériách tvoria aterómy. Je najčastejšou príčinou cerebrovaskulárnych, kardiovaskulárnych, končatinových a ďalších orgánových ischemických chorôb. Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) definuje aterosklerózu ako „variabilnú kombináciu zmien v in-tíme a médii elastických a veľkých i stredných muskulárnych artérií, ktoré pozostávajú z fokálnej akumulácie lipidov, spojivového tkaniva, krvi a krvných produktov, kalciových depozitov", ktoré stenotizujú až obliterujú lúmen artérií, čo spôsobuje ischémiu príslušných tkanív (orgánov) a ďalšie komplikácie. Aterosklerotické zmeny (atheré - kašovitá hmota; skléros - tvrdý) sa nachádzajú najmä v predilekčných oblastiach (ohyby, krútenie, vetvenie artérií), ktoré sa funkčne i štruktúrne odlišujú od oblastí cievnej steny nenáchylných na vznik aterosklerotických lézií.

Augmentačný index

Je to podiel medzi veľkosťou systolickej augmentácie reflektovanou vlnou a pulzovým tlakom. Je vyjadrený v percentách. Poukazuje na funkciu endotelu periférnych tepien, schopnosť jej regenerácie a udržanie pružnosti stien tepien, odolnosť voči stresovému stavu tepien. Pri prekladoch z angličtiny sa v medicínskych textoch stretávame aj s výrazmi **augmentácia** (augmentation), **augmentovať** (augment) s významom zvýšiť sa, získať na intenzite.

B

Bajpas/by-pass, bypass

Lekársky výraz **by-pass**, ktorý je prevzatý z angličtiny, znamená obísť, obchádzka, premostenie, obtok - v chirurgii operatívne obídenie (chorého) riečiska, kanála a pod., (umelý) pomocný kanálik na spojenie dvoch orgánov alebo ich častí, napríklad aortokoronárny bajpas. V slovenčine sa správne prepisuje ako **bajpas**.

Č

Čiastkový/dielčí

V dôsledku pretrvávajúceho vplyvu češtiny sa v odborných textoch často používa nesprávny výraz **dielčí**, napr. dielčí výsledok, namiesto správneho výrazu **čiastkový**, čiastkový výsledok.

D

Detegovať/ detekovať

V odborných textoch sa často stretávame s nesprávnou formou slovesa **detegovať – detekovať** (objavovať niečo skryté). Je to pre pravopisný rozdiel podstatného mena **detekcia** a slovesa **detegovať,** ktoré nie sú utvorené z rovnakého základu. Kým podstatné meno **detekcia** vzniklo z formy slovesa **detectum**, sloveso **detegovať** je utvorené z latinského slovesa **detegere.**

Desatinné čísla

V slovenčine sa pri písaní **desatinných čísiel** dáva za celým číslom čiarka, napr. 5,6, kým **v angličtine sa dáva bodka**, napr. 5. 6. Viaceré číslice alebo od desatinnej čiarky doľava ako aj jednotlivé skupiny číslic sa oddeľujú medzerou, napríklad 5 619.

Diabetes mellitus

Diabetes mellitus je chronická porucha metabolizmu, ktorá sa vyznačuje najmä nedostatočnou produkciou alebo účinnosťou inzulínu a používa sa v odbornej terminológii v latinskej podobe **diabetes mellitus**, prípadne v slovenskej podobe **diabet, cukrovka**.
V texte sa odporúča skloňovať len prvú časť týchto zložených výrazov. Znamená to, že správne by sme mali používať pacient s **diabetom mellitus (diabetom).**

Diéta/dietetický

Diéta znamená presne stanovený spôsob stravovania podľa druhu choroby, životospráva.
Diétny - odvodený od diéty, riadiaci sa podľa diéty, napr. diétny režim.
Dietetika - náuka o úprave výživy zdravého i chorého človeka.
Dietetický - odvodený od dietetiky, týkajúci sa správnej výživy.

Dysmenorea/dysmenorey

Dysmenorea alebo aj **dysmenorrhoea** znamená nepravidelnú, bolestivú menštruáciu.
Pri skloňovaní slov ženského rodu typu Andrea, napr. poslovenčených latinských a gréckych názvov typu nauzea, dysmenorea je druhý pád jedn. čísla nauzey, **dysmenorey** alebo aj **dysmenorrhoey**, v mn. čísle nauzeí, dysmenoreí aj dysmenorrhoeí a pod.

E

Evidencia/evidence

V odbornej medicínskej literatúre sa často pri karotickom stentingu (CAS - carotid artery stenting) stretávame s výrazom **evidencia**, ktorý je prevzatý z anglického termínu ***evidence*** a znamená **dôkaz, doklad, svedectvo**. Slovenský výraz evidencia pochádza

z latinčiny a znamená vedenie záznamov, prehľad o dačom, alebo súhrn záznamov o dačom a zriedkavo aj samozrejmosť, jasnosť.
Ak máme teda na zreteli tento výraz vo význame **dôkaz, doklad, svedectvo**, mali by sme ho prekladať do slovenčiny ako **evidencia**, alebo **dôkaz**. **Potom aj evidence based medicine** je **medicína založená na dôkazoch, dôkazová medicína**. Najčastejšie sa používa v súvislosti s overením účinnosti alebo bezpečnosti liečiv v randomizovaných klinických štúdiách.

G

Genóm/genómový/génový

Genóm je súbor všetkých génov jedinca lokalizovaných v jadre.
Pri takto zakončených slovách sa zvyčajne dáva prípona -ový alebo -ný. V tomto prípade je to prípona -ový, nakoľko sa lepšie vyslovuje ako prípona -ný. Teda správny tvar od slova genóm je: **genómový**. Slovo **génový** - je tiež správne, ale má iný význam, je odvodené od slova gén, napr. génová mutácia.

Guillainov-Barrého syndróm/Guillain-Barrého syndróm

V odbornej literatúre často používame spojenie dvoch priezvisk pri označovaní napr. syndrómu, vtedy skloňujeme obidve priezviská, napr. Guillanov-Barrého syndróm, **Stevensov-Johnsonov syndróm** a pod. Často sa používa nesprávne aj ako: Guillan-Barré syndróm alebo Guillan-Barrého syndróm, Dubin-Johnson syndróm alebo Dubin-Johnsonov syndróm a pod.

H

Hydratácia/hydrácia

Hydratácia - znamená zavodnenie tela. Od tohto pojmu je odvodený pojem **hydratovať**, **hydratovaný**, od pojmu **dehydratácia dehydratovaný**.
Pojem **hydrácia**, **hydrovať** znamená zmiešať niečo s vodou, od tohto pojmu je potom odvodený pojem **hydrovaný**.

Hypertenzný/ hypertonický

Od pojmu **hypertenzia** (zvýšenie krvného tlaku v úplnom telesnom a duševnom pokoji) je odvodené aj adj. **hypertenzný**, napríklad hypertenzná kríza, hypertenzný stav, hypertenzný pacient.
Od pojmu **hypertónia** (zvýšené napätie, tonus alebo aj zvýšený krvný tlak) je odvodené adj. **hypertonický**, príznačný pre hypertóniu, napr. hypertonický roztok.

CH

Chrupka/chrupavka

V medicíne pojem **chrupka** znamená tuhé pružné tkanivo zastupujúce alebo dopĺňajúce kosti, napr. nosová chrupka. Od pojmu chrupka je odvodený pojem **chrupkový, chrupkovitý**. V medicíne je pojem **chrupavka** nesprávny.

Chyba/vada

V starších slovníkoch sa používal výraz **vada** na vyjadrenie kriku, zvady, hádky. V odborných textoch sa tiež stretávame s nesprávnym výrazom vada reči, vada na chlopni a pod., čo je nesprávne.
Správny výraz na označenie, nedostatku, poruchy a kazu je **chyba,** napríklad **srdcová chyba, telesná a rečová chyba**.

I

Ide o/jedná sa

V odborných textoch sa často stretávame s výrazom jednať **– jednať sa** vo význame ísť o niečo, konať, robiť, rokovať. Výraz jednať sa je nesprávny (napríklad jednať sa na trhu s niekým), v slovenčine má byť správne **ide o niečo, je reč o niečom**. Namiesto jednať má byť správne **rokovať, konať.** Napríklad pri stanovení diagnózy **ide o**, a nie jedná sa, napríklad **na porade sme rokovali**, a nie jednali sme o niečom.

Interný/internistický

Interná medicína je vnútorné lekárstvo, odbor humánnej medicíny, v ktorom sa uskutočňuje prevencia, poznávanie a liečenie vnútorných chorôb, ochorení vnútorných orgánov. Odborný lekár pre vnútorné lekárstvo je **internista**. Ambulancia takého lekára je **interná ambulancia alebo ambulancia internistu**. Vzťahuje sa na predmet liečby - internú medicínu daného lekára - **internistu**. Vyšetrenie u odborného lekára internistu je **interné vyšetrenie alebo vyšetrenie u internistu**. Pacienti takejto ambulancie sú **pacienti internej ambulancie**, interní pacienti.
V prípade pojmu **internistický** - napríklad: internistický deň, kongres, ide o pojem, ktorý sa vzťahuje na osoby - vykonávateľov tejto činnosti - **internistov**, teda hovoríme o **internistickom** kongrese, dni a pod. Aj disciplína, ktorá sa vzťahuje na štúdium budúceho lekára - internistu, je **internistická disciplína, alebo disciplína internej medicíny**.

K

Kalciémia/ natriémia

Tieto termíny sú utvorené podľa jednotného kľúča od názvov prvkov calc-i-um, natr-i-um. Latinská zložka **aemia (-émia)** má význam výskyt nejakej látky v krvi, choroba krvi. Preto je nesprávne používanie pojmov kalcémia, natrémia. Ich správna podoba je: **kalciémia, natriémia**.

Kapsula/kapsuly

Často sa stretávame s rôznou podobou 1. pádu množného čísla slova kapsula, a to kapsle, kapsule alebo **kapsuly.**

Prvý význam slova **kapsľa a mn. č. kapsle** je zápalka, hovorovo v 2. význame sa síce pripúšťa aj vo význame kapsula, v spisovnej podobe sa však vo význame obal na liek správne používa **kapsula** a v 1. páde množného čísla **kapsuly**.

Kardiak/kardiačka

Termín **kardiak** označuje človeka so srdcovou chorobou.

V tomto prípade ide o pacienta so srdcovým ochorením a tento výraz, teda **kardiak** (i ženská podoba **kardiačka**) je správny v lekárskej odbornej terminológii.

Kardio-cerebrovaskulárny

Označovanie komplikácií aterosklerózy vo vzťahu k postihnutiu nielen srdca, ale aj mozgu sa označuje ako kardio-cerebrovaskulárny. V odbornej terminológii poznáme zložené výrazy s prvou časťou zložených slov kardio- **(kardi-)** z gréčtiny, čo znamená srdce, srdcový, výraz kardiovaskulárny sa teda týka srdca a ciev, t.j. srdcovocievny. Výraz s prvou časťou zložených slov **cerebro**- z latinčiny, označuje vzťah k mozgu, mozgový a vo vzťahu k cievam sa používa výraz cerebrovaskulárny.

Hoci sa výraz kardiocerebrovaskulárny nepoužíva v odbornej medicínskej literatúre, z jazykového hľadiska je možné používať aj tento zložený termín, a to v podobe **kardio- a cerebrovaskulárny** alebo **kardio-cerebrovaskulárny**.

Klírens/clearance

Klírens - číslo udávajúce objem krvnej plazmy, ktorá obsahuje vyšetrovanú látku v takom množstve, aké sa vylúči za minútu do moču. V širšom zmysle môže znamenať zbavovanie („očisťovanie“) organizmu od niektorých látok endogénneho alebo exogénneho pôvodu (aj mikroorganizmov) najčastejšie obličkami do moču, prípadne ich degradáciou, zneškodnením v pečeni, slezine.

Anglický výraz **clearance** zdomácnel, a preto sa v slovenskej odbornej literatúre používa jeho slovenská podoba **klírens**, napr. **klírens kreatinínu**, **obličkový klírens** a pod.

Kompliancia/compliancia

Termín, ktorý sa už bežne používa v odbornej medicínskej literatúre - **compliance**, v slovenskom prepise **kompliancia**, a to vo význame poddajnosť, ochota, napríklad ochota pacienta dodržiavať terapeutický režim, alebo roztiahnuteľnosť, napr. miera roztiahnuteľnosti dýchacieho systému. Nakoľko tento anglický termín zdomácnel, môžeme používať slovenskú podobu **kompliancia**.

Kožná vyrážka/rash

Výraz **rash** znamená erupcia, exantém, vyrážka. V slovenčine sa často preberajú anglické odborné výrazy, najmä v medicínskej terminológii. Nie vždy je to však náležité, najmä vtedy, ak tieto výrazy nezdomácneli. Máme však už aj viacero zdomácnených podôb cudzích termínov v medicíne, najmä anglických, ako napr. **skríning, klírens, kompliancia**. Pri výraze rash sa radšej odporúča slovenský výraz **kožná vyrážka**.

Kritérium/kritériá

V odborných textoch často nesprávne píšeme v nominatíve množ. čísla tvar slova **kritérium – kritériá**. Slovo kritérium je gréckeho pôvodu a skloňuje sa podľa vzoru mesto, preto v nominatíve množ. čísla má byť správne **kritériá, napríklad kritériá očkovania.**

Kyselina acetylsalicylová/acetylosalicylová

Výraz **acetylosalicylový** sa vyskytuje v prekladových českých slovníkoch, a často sa tento nesprávny tvar preberá z češtiny. V slovenčine je správny tvar acetylsalicylový a kyselina **acetylsalicylová**, čo znamená acylpyrín, aspirín.

Liek/liečivo

Liek je prípravok používaný v diagnostike alebo terapii ochorení. Je zložený z liečiv (účinných látok) a pomocných látok upravovaných do určitej liekovej formy (masť, sirup, tableta). **Liečivo** je ľubovoľná zložka lieku, ktorá poskytuje farmakologický účinok alebo iný priamy účinok pri diagnóze, liečbe alebo prevencii choroby. Liek môže obsahovať viac ako jedno liečivo. Ekvivalentné názvy: **účinná látka, liečivá látka**

Upozornenie: V legislatíve ČR pojem léčivo zahŕňa definície slovenských pojmov liek aj liečivo. Pre slovenský pojem liek je ekvivalentný pojem léčivý přípravek a slovenskému pojmu liečivo zodpovedá český pojem léčivá látka. Napríklad Aspirin® je liek(sk) a léčivý přípravek(cs), kyselina acetylsalicilová je liečivo(sk) a léčivá látka(cs), ale léčivo(cs) je Aspirin® aj kyselina acetylsalicylová.

M

Manažment/management

Manažment *ako systém riadenia hospodárstva*, ale aj vo význame *súbor riadiacich činností*, *napríklad v medicíne*. V súčasnej jazykovej praxi sa už udomácnil tento anglický výraz, a to vo viacerých významoch. V medicíne znamená starostlivosť, liečba, ošetrenie. Ide o komplexnú starostlivosť o pacienta (diagnostika, liečba, prevencia). Na terminologické odlíšenie významu *súbor riadiacich činností* by sa mohol použiť výraz **manažérstvo, manažovať**, kým na označenie systému riadenia môžeme aj naďalej používať výraz manažment. Teda aj v odbornej literatúre, ak sa používa v dejovom význame, môže sa používať na označovanie súboru riadiacich činností výraz manažérstvo, manažovať a na označovanie systému riadenia (teda aj pacienta) výraz *manažment*.

Medikamentózny/medikamentový

Pri príponách latinských adjektív sa uplatňujú zväčša koncovky **-ný** a -**ický**. Môžu mať však aj zakončenie s príponou -ózny, napr. medikament - **medikamentózny**, i keď v tomto prípade existuje aj slovenská podoba **medikamentový**, čo však významovo nie je to isté. Medikamentová môže byť napr. krabička, ale medikamentózna je liečba pomocou medikamentov. Môžeme teda konštatovať, že existuje významový rozdiel medzi výrazom **medikamentový a medikamentózny**.

Miechový/miešny

V lekárskej terminológii sa často stretávame s výrazom *miešny* (miešny šok). Výraz *miešny* sa v minulosti používal v starších zdravotníckych materiáloch. V novších slovníkoch, najmä odborných – medicínskych (nemeckých, anglických i slovenských anatomických) sa namiesto výrazu *miešny p*oužíva **miechový**. Preto je namieste používať správny výraz **miechový**, napr. **miechový šok**.

N

Nosový/nosný

Prídavné meno **nosový** je odvodené od podstatného mena nos. Potom aj odborné výrazy **nosová dutina, nosový sprej** - sú správne. Výraz nosný je odvodený od slova niesť a znamená zniesť isté zaťaženie, podopierať, niesť, držať.

O

Ochorenie/choroba

Termín ochorenie i choroba sú synonymá. Rozdiely sú len v konkrétnosti ich použitia. **Choroba** sa skôr používa pri konkrétnom ochorení, akoby ochorenie bolo nadradené pojmu choroba. Termínom **choroba** zväčša označujeme chorobu pomenovanú podľa nejakej osoby, napr. Basedowova choroba, Alzheimerova choroba a i., ale aj choroba z povolania. Termín **ochorenie** zväčša vyjadruje dejovosť, t.j. prebiehajúcu chorobu - akútne, chronické ochorenie pečene, artériové ochorenie končatín, ochorenie na týfus a pod.
V spojení **artériové ochorenie** môžeme však synonymne použiť termín **choroba artérií**. Pri ischemickej chorobe srdca sa často používa aj synonymum **ochorenie koronárnych artérií** (coronary artery disease) alebo **koronárna choroba, koronárna choroba srdca** (coronary heart disease). V zásade ochorenie má všeobecnejší význam a choroba konkrétnejší.

P

Pacientok/pacientiek

Často sa stretávame s dvoma podobami gen. mn. čísla od slova pacientka, a to pacientiek a pacientok. V tomto prípade si treba uvedomiť, že ide o pravidlo o rytmickom krátení, podľa ktorého v slovenčine za sebou nenasledujú dve dlhé slabiky. Za dlhú slabiku sa pokladá aj slabika s dvojhláskou. Hoci má svoje výnimky, nie je tomu tak v tomto prípade. Tu sa zákon o rytmickom krátení dôsledne uplatňuje. Preto aj správny tvar genitívu plurálu v slove **pacientka** má byť **pacientok**, a nie pacientiek, kým napríklad v slove požiadavka je správny tvar požiadaviek.

Plak/plát

Upozorňujeme na správne používaní termínu plak a plát (vo význame aterosklerotický). Existuje slovo **plak**, z francúzskeho plaque, a jeho biologický význam je - *jasný kruhový dvorec v bakteriálnom povlaku na tuhých živných pôdach*. Lekársky anglicko-slovenský slovník pod pojmom **plaque** uvádza v 2. význame **aterosklerotický plak**. V lekárskom anglicko-českom a česko-anglickom slovníku, ktorý vydalo zdravotnícke nakladateľstvo Avicenum podoba slova plaque má dva ekvivalenty - **plak i plát**, ale vo význame aterosklerotický je len výraz **aterosklerotický plát**.
Kým v slovenskej lekárskej terminológii sa jednoznačne odporúča používať spojenie **aterosklerotický plak**, v českej lekárskej terminológii sa jednoznačne odporúča používať spojenie **aterosklerotický plát**.

Precitlivenosť/precitlivelosť

Odborný výraz **precitlivenosť** ako alergická reakcia, hypersenzitivita.
Precitlivelosť je nesprávny pojem, v medicíne sa uprednostňuje odborný výraz **alergická reakcia**, prípadne **precitlivenosť**.

Predložka u/pri

V textoch, a to nielen odborných, sa často stretávame so zamieňaním predložiek **u** a **pri**. Ak ide o označenie prostredia podľa určitej osoby, t.j. ide o zreteľ na osoby, *používame* predložku **u**, napríklad u pacienta, u človeka...Ak ide o vyjadrenie zreteľa pri neosobných podstatných menách, vtedy používame preložku **pri**, napríklad...***toto platí pri včasných formách SMA, pri rôznych ochoreniach.***

Prijímací/príjmový

Pojem **prijímac**í je utvorený od slovesa prijímať, napríklad **prijímať** pacienta do nemocnice, kancelária, ktorá ho prijíma, je **prijímacia kancelária**.
Pojem **príjmový** je utvorený od pojmu **príjem**, napr. **príjmový doklad**.

Prípravok/preparát

Autori odborných článkov často používajú výraz prípravok a preparát nevhodne.
Preparát je vlastne preparovaný predmet, produkt, napríklad **lekár predpíše prípravok s mixtúrou najčastejšie používaných preparátov.**

R

Rúško/rúška

Dnes frekventované slovo **rúško**, niekedy čítame aj v podobe ženského rodu **tá rúška**, čo je nesprávne. Správne je **to rúško**, tie rúška.

S

Srdcový/srdečný

Prídavné meno **srdcový** sa vzťahuje k srdcovej chorobe, napríklad srdcová chyba, srdcová choroba, srdcovo-cievny, týkajúci sa srdca a ciev, prídavné meno **srdečný** znamená prejavujúci láskavosť, milý, prívetivý, priateľský, napríklad **srdečný človek, srdečný vzťah**.

Svedčiť o/ svedčiť pre

Autori odborných článkov často nesprávne používajú v texte spojenie **svedčili pre diagnózu**, pre ochorenie...Ide o nesprávne spojenie, správne má byť **svedčili** (vypovedali) **o niečom, proti niečomu...**

Skratky/textové/odborné

Textové skratky sa používajú z úsporných dôvodov zvyčajne vtedy, ak sa to isté slovo, alebo ten istý výraz v texte častejšie opakuje. V slovenčine máme istý počet ustálených a známych textových skratiek, ako: atď. (a tak ďalej), a pod. alebo ap. (a podobne), a. i. (a iný, a inde), napr. (napríklad), porov. (porovnaj), tzv. (takzvaný).
Aj v medicínskej literatúre sa často stretávame so skratkami z úsporných dôvodov. Ak však ide o **odborné skratky**, treba ich na začiatku textu spravidla vysvetliť, napríklad: **SSRI** (Selective Serotonin Re-uptake Inhibitors - selektívne inhibítory spätného vychytávania sérotonínu).

Snímka/snímok

Pojem **snímka** je ženského rodu a v medicíne znamená fotografiu, napr. **snímka pľúc**.
Výraz **snímok** je nesprávny, v češtine je snímok mužského rodu, ale odborne sa tiež používa **snímka**.

Spojovka/spojivka

Odborný medicínsky výraz vo význame blana pokrývajúca vnútornú plochu mihalnice a prechádzajúca na očné bielko je spojovka, napr. očná **spojovka**, zápal **spojoviek**, nie spojiviek.

Switching

Termín sa používa vo význame zmeny charakteristiky lieku presunom z kategórie viazaných na lekársky predpis do kategórie prístupných bez receptu.
Termín **switching** je preklad z anglického jazyka a znamená spínanie, vypínanie, prepínanie. V odbornom kontexte znamená zmenu charakteristiky liekov presunom z kategórie liekov len viazaných na lekársky predpis do kategórie liekov vydávaných bez lekárskeho predpisu (voľnopredajných liekov - OTC). Vo Veľkej Británii, ktorá má relatívne prepracovaný systém charakteristík liekov z hľadiska ich vydávania a používania, sa termín *switching* vzťahuje aj na presun z kategórie POM (prescription only medicines) do kategórie P (Pharmacy), ktorých výdaj je viazaný na lekáreň, ale aj z kategórie P do kategórie GSL (general sale list medicines), t. j., že lieky môžu byť vydávané (predávané) aj mimo lekárne.
Tento termín sa používa voľnejšie aj pri zmene terapie vôbec (prechod z jednej liečby na inú, prechod na novú liečbu).
Pri sledovaní v klinických štúdiách sa pri prechode z jednej liečby na inú alebo pri ukončení pôvodnej liečby stretávame často s termínom **wash-out** (*period*), čo znamená obdobie, ktoré je potrebné na úplné vyplavenie pôvodného lieku z organizmu.
Pri niektorých liekoch sa môžeme pri ich náhlom vynechaní alebo vysadení stretnúť s tzv. **rebound** fenoménom (syndróm vynechania lieku), t.j. s neúmerne prudkou reakciou (napr. neúmerný vzostup tlaku krvi alebo infarkt myokardu po náhlom prerušení liečby betablokátorom).

Š

Škatuľka/krabička

Škatuľka - obal pevného tvaru, schránka, napr. liekov. Správnejšie je používať **škatuľa, škatuľka liekov** ako krabica, krabička.

Špecifickosť/špecificita

Podoba slova **špecificita** je podľa všetkého prevzatá z anglického výrazu specificity a znamená špecifickosť, príznačnosť, napríklad špecifickosť vyšetrenia, špecifickosť koronarografie.

V slovenčine poznáme aj výrazy **špecifika i špecifita**, ktoré sú prevzaté z latinčiny, ale vyskytujú sa zriedkavo. Správnejšie je preto používať slovenskú podobu **špecifickosť**, ktorá vyjadruje vlastnosť dačoho špecifického, príznačnosť, typickosť, napr. **špecifickosť koronarografie, enzymatická špecifickosť.**

T

Tehotenstvo/ťarchavosť/gravidita

Tehotenstvo znamená stav ženy nosiacej plod, ktorá má porodiť. Výrazy tehotenstvo (tehotnosť) a **ťarchavosť** sú v medicíne synonymá. Výraz **gravidita** pochádza z latinčiny. V praxi sa najčastejšie používajú výrazy **tehotenstvo, tehotnosť**.

Telemedicína

Dnes, keď sa veľa hovorí o elektronizácii v zdravotníctve, a aj sa už používa, napr. e-recept, stretávame sa aj s výrazom **telemedicína**. Ide vlastne o možnosť prijímať dáta z merania na kontrolu životných funkcií. **Telemedicína** je teda poskytovanie medicínskych služieb na veľkú vzdialenosť.

U

Usudzovať/uvažovať

V odbornej literatúre sa často stretávame so spojením **usudzovať na niečo**, napríklad: „Na základe výsledkov možno usudzovať na taký typ tachykardie... “

Sloveso **usudzovať** znamená urobiť si úsudok o niekom, o niečom, uvažovať, dospieť k záveru. I keď spojenie **usudzovať na niečo**, napríklad na úroveň hospodárstva, je správne, v praxi sa častejšie stretávame so spojením **uvažovať o niečom, usudzovať, že** - napríklad: Usudzovať, že ide o taký typ tachykardie, ktorý... Spojenie usudzovať na niečo nie je nesprávne, ale bežnejšie je spojenie - **usudzovať, že, uvažovať o**, to znamená: „Usudzovať, že ide o taký typ tachykardie, alebo uvažovať o takom type tachykardie“.

Užiť/použiť

Kým v slove **použiť** máme na mysli **upotrebiť na istý cieľ**, napríklad použiť spisovný výraz, vedomosti v praxi, a nie užiť, prijať, vo výraze **užiť** máme v prvom význame na zreteli **prijať do** žalúdka, napríklad **užiť liek**.

V

Vírus/vírusový

Termín označuje mikroorganizmus, ktorý nám môže spôsobiť zdravotné problémy. Okrem tejto podoby slova vírusový sa stretávame aj s nesprávnym výrazom vírový, zavírený, a to nielen v lekárskej, ale aj v počítačovej terminológii. Z gramatického hľadiska slovo vírus patrí medzi podstatné mená gréckeho a latinského pôvodu, ktoré si pri skloňovaní zachovávajú koncovku -us, ako napríklad týfus - týfusu. Koncové -us sa zachováva aj pri tvorení prídavných mien. Je teda správny tvar **vírus - vírusový** v spojeniach: vírusové ochorenie, vírusová nákaza a aj sloveso **zavírusiť**. Je nesprávna podoba vírový, zavíriť, zavírený. Správna podoba je teda **vírusový, zavírusiť, zavírusený**.

Vracanie/zvracanie

Výraz **vracanie, vracať** znamená vyprázdňovanie obsahu žalúdka, dávenie a používa sa namiesto nesprávneho **zvracanie, zvracať**. Výraz zvracať je odvodený od slovesa **zvrátiť** vo význame obrátiť, otočiť.

Vrátane/včítane

Pri preberaní slov z češtiny do slovenčiny sa často stretávame s nesprávnym výrazom **včítane**, namiesto správneho výrazu **vrátane**, napr. vrátane medicínskych štúdií.

Z

Začať/zahájiť

V odborných textoch sa často stretávame s nesprávnym výrazom **zahájiť liečbu**. Slovo zahájiť však znamená zakázať, zatarasiť, napríklad prechod. Vo význame začať, otvoriť je právne používať výraz **začať**, napríklad **začať liečbu**, **začať boj proti pandémii.**

Zaparovacie/záparové vrecúško

Pri používaní čajov sa stretávame s výrazom *záparové a nálevové vrecko*. Keďže ide o vrecko malých rozmerov, namiesto slova vrecko by sme mali používať **vrecúško**. Nakoľko vrecúška slúžia na zaparovanie, túto ich vlastnosť najlepšie vyjadruje slovo zaparovací. Teda správne pomenovanie vrecúška s porciovaným čajom je **zaparovacie vrecúško**.

Závraty/závrate

Závrat/závraty znamená pocit porušenia telesnej rovnováhy. V množnom čísle sa namiesto správneho tvaru **závraty** často používa nesprávny tvar **závrate**.

Zdravotný/zdravotnícky/verejnozdravotnícky

Prídavné meno utvorené z podstatného mena **zdravotníctvo** má podobu **zdravotnícky**. Prídavné meno **zdravotný** má viac významov: **1**. týkajúci sa zdravia, napr. zdravotný stav, zdravotný preukaz; **2**. osožný zdraviu, napr. zdravotný čaj, zdravotná dovolenka; **3.** súvisiaci so starostlivosťou o zdravie, napr. zdravotná prehliadka, zdravotná sestra, zdravotná starostlivosť, zdravotná osveta, zdravotné stredisko.

Zložené prídavné mená sa píšu spolu ako jedno slovo vtedy, keď vznikli zo slovného spojenia, teda keď sú jednotlivé zložky v podraďovacom vzťahu (jedna zložka bližšie určuje druhú), napr. požiarno- technický (zo slovného spojenia požiarna technika), malokarpatský (z dvojslovného názvu Malé Karpaty), trestnoprávny (zo spojenia trestné právo). Zložené prídavné meno utvorené zo spojenia **verejné zdravotníctvo** má podobu **verejnozdravotnícky**.

Ž

Žalúdočný/žalúdkový

V gastroenterológii sa často stretávame s výrazmi: **žalúdočný, žalúdkový**, a nie vždy presne vieme, či máme tieto prídavné mená rozlišovať podľa spojenia, alebo nie.

Prídavné mená žalúdkový a žalúdočný sú utvorené od podstatného mena žalúdok a majú rovnocenný význam. Preto ich môžeme rovnocenne používať.

V praxi sa však častejšie stretávame so spojením **žalúdočná šťava a žalúdkový vred**.

Žiaduci/žiadúci

Prídavné meno **žiaduci** sa v starších slovníkoch používalo s dlhým ú, t.j. žiadúci. V novších slovníkoch slovenského jazyka sa používa s krátkym **u** v zmysle rytmického krátenia, t.j. **žiaduci**, napríklad žiaduci účinok.

Použitá literatúra

1. Min. zdravotníctva SR, Slovenský liekopis, 1. vyd., Bratislava: Herba s.r.o., 1997.
2. Krátky slovník slovenského jazyka. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 2003, 985 s.
3. S. Šaling, M. Ivanová-Šalingová, Z. Maníková: Veľký slovník cudzích slov. Bratislava - Prešov: Vydavateľstvo SAMO, 3. vyd., 2003, 1 376 s.
4. T. Langová: Anglicko-slovenský slovník medicíny. Bratislava: Veda, 2002, 597 s.
5. T. Langová: Slovensko-anglický slovník medicíny. Bratislava: Veda, 2002, 563 s.

Obsah

Agonista/agonisty 13
Alergiológ/ alergológ 13
Anestézia/anestéziológia 13
Angína pektoris/angina pectoris 13
Antihypertenzný/antihypertenzívny . 13
Artérioskleróza/ateroskleróza 14
Augmentačný index 14
Bajpas/by-pass, bypass 14
Čiastkový/dielčí 15
Detegovať/ detekovať 15
Desatinné čísla 15
Diabetes mellitus 15
Diéta/dietetický 15
Dysmenorea/dysmenorey 15
Evidencia/evidence 16
Genóm/genómový/génový 16
Guillainov-Barrého syndróm/
Guillain-Barrého syndróm 16
Hydratácia/hydrácia 16
Hypertenzný/ hypertonický 17
Chrupka/chrupavka 17
Chyba/vada 17
Ide o/jedná sa 17
Interný/internistický 17
Kalciémia/ natriémia 18
Kapsula/kapsuly 18
Kardiak/kardiačka 18
Kardio-cerebrovaskulárny 18
Klírens/clearance 18
Kompliancia/compliancia 19
Kožná vyrážka/rash 19
Kritérium/kritériá 19
Kyselina acetylsalicylová/
acetylosalicylová 19
Liek/ liečivo 19
Manažment/management 20
Medikamentózny/medikamentový . . 20
Miechový/miešny 20
Nosový/nosný 20
Ochorenie/choroba 21
Pacientok/pacientiek 21
Plak/plát 21
Precitlivenosť/precitlivelosť 22
Predložka u/pri 22
Prijímací/príjmový 22
Prípravok/preparát 22
Rúško/rúška 22
Srdcový/srdečný 22
Svedčiť o/ svedčiť pre 22
Skratky/textové/odborné 23
Snímka/snímok 23
Spojovka/spojivka 23
Switching 23
Škatuľka/krabička 24
Špecifickosť/špecificita 24
Tehotenstvo/ťarchavosť/gravidita . . 24
Telemedicína 24
Usudzovať/uvažovať 24
Užiť/použiť 25
Vírus/vírusový 25
Vracanie/zvracanie 25
Vrátane/včítane 25
Začať/zahájiť 25
Zaparovacie/záparové vrecúško 25
Závraty/závrate 26
Zdravotný/zdravotnícky/
verejnozdravotnícky 26
Žalúdočný/žalúdkový 26
Žiaduci/žiadúci 26

Ako efektívne napísať kazuistiku: tipy a triky + jazykový slovníček
Vydavateľstvo a distribúcia odborných lekárskych časopisov

A-medi management, s. r. o., Bárdošova 2, 831 01 Bratislava
www.amedi.sk
Jazyková korektúra: PhDr. Eva Flonteková
Grafická úprava a sadzba: Natália Hobothová
Rok vydania: 2021